

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל כא"ב תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים
גף השכלה

אסופת מבחנים בהשכלת-יסוד

ירושלים, תשס"ג - 2002

ליקטו וערכו:

יונה כהן

שרה כוכב

מגי קורן

לאה רוז

לידיה ריינר

ניקול שיין

יעקב חסון

טובה הדר

יהודית אורנשטיין

עריכה לשונית:

סדר ועיצוב העטיפה:

הכנה לדפוס:

© כל הזכויות שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך.

תוכן עניינים

5	הקדמה
8	תהליך מיון לומדים לכיתות השכלת-יסוד
10	מבחני מיון
33	חלק א' – הבנת הנקרא
34	מבחני הישגים
83	מבחני סיום מסלול השכלת-יסוד
107	חלק ב' – מתמטיקה
109	מבחן מיון
119	מבחן סיום מסלול השכלת-יסוד
125	חלק ג' – דוגמאות למבחני הישגים מתחומי דעת שונים
126	דוגמה לדף פתיחה למבחן פנימי
127	המזון ומערכת העיכול – עבודת סיכום
129	מדעי ההתנהגות
133	אזרחות
137	גיאוגרפיה
141	מחשבים
144	תנ"ך
148	תקשורת המונים

הקדמה

מבוא

לאור השינויים במציאות החברתית-תרבותית ולאור השינוי בצורכי הלומדים המבוגרים, האגף נדרש להתמודד עם הגדרה מחודשת של לימודי השכלת-יסוד על סף האלף השלישי ובדיקת העקרונות שעליהם מתבססת התוכנית.

בעידן של מחשוב וטכנולוגיה אלקטרונית מתקדמת, נדרשת מהאדם רמת השכלה רחבה יותר מאשר בעבר, רמה גבוהה של אוריינות, ידע רחב אופקים, מיומנויות של שימוש בטכנולוגיות וכלים לאיתור מידע ועיבודו.

על בסיס ההכרה בצרכים אלו נבנתה תוכנית לימודים חדשה בהשכלת-יסוד המגדירה את היקף השעות, מיומנויות היסוד שהן בגדר חובה וסף של נושאים שהם בגדר רשות. התוכניות כוללות דרכי הערכה ודוגמאות למבחנים.

מגמת החיבור בין מסלול השכלת-יסוד והשכלה תיכונית בעזרת בניית רצף בתכנים, במסגרת ובהשתלמויות, הדגישה את הצורך בבניית מערך הערכה ומדידה, התמקצעות בנושאי הערכה ובניית תהליך הערכה הוליסטי הכולל את הלומד, המורה והמנחה.

מדידה והערכה

מסלול השלמת השכלה יסודית יכלול מערך מדידה והערכה שישלב גם שיטות כמותיות ואיכותיות.

תהליך ההערכה והמדידה בחינוך מבוגרים הוא תהליך מורכב ומשמעותי.

יש שיטות הערכה כמותיות פורמליות של מדידת הישגים ויש שיטות הערכה איכותיות חלופיות המתבצעות בסיטואציות טבעיות ומתייחסות לתהליך הלמידה בצורה הוליסטית. תהליך ההערכה בחינוך מבוגרים מבוסס על דיאלוג המתפתח בין הלומד למורה. הוא כולל הערכת הישגי הלומד על ידי המורה, הערכת המורה את עצמו, הערכת הישגי הלומד על ידי עצמו והערכת הלומד את התוכנית – עד ליצירת שותפות ואחריות של הלומד על תהליך הלמידה.

אנו ממליצים לשלב דרכי הערכה חלופיות (אלטרנטיביות), מעבר להערכת הישגים באמצעות מבחנים. באמצעות הערכה חלופית אנו מזמנים ללומד המבוגר אפשרות להיות שותף פעיל בקביעת הקטגוריות להערכה ובתכנון תהליך ההתקדמות בחומר הנלמד.

תהליך הערכה

- ♦ שיחה וראיון אישי עם כל לומד, על מנת לבנות יחד עימו את תוכנית הלימודים ולעמוד על מטרותיו וצרכיו;

- ♦ מבחן מיון שיקבע רמה בסיסית ;
- ♦ רישום ומעקב אחר כל לומד וקצב התקדמותו באמצעות עבודות סיכום, מבחנים ותלקיט עבודות ;
- ♦ מפגשים אישיים, פעמיים בשנה, שיתקיימו בין המורה ללומד, לדיווח על ההתקדמות והנושאים הטעונים שיפור ;
- ♦ שאלוני משוב שהלומד ימלא בתום כל סמסטר או כל קורס ;
- ♦ מבחנים בתחנות ביניים במהלך שנת הלימודים ;
- ♦ מבחני סיום, כמפורט בדרישות לסיום המסלול.

תפקידי ההערכה

- ♦ **תפקיד מעצב** – לשם שינוי ושיפור.
- ♦ **תפקיד מסכם** – לצורכי בחירה בין אפשרויות והסמכה.
- ♦ **תפקיד פסיכולוגי** – להגברת המודעות ולהעלאת המוטיבציה.

שאלות ההערכה

- ♦ **מרכיבי תשומה** – ידע קודם, מטרות, משאבים של כוח אדם, אמצעים.
- ♦ **תהליך** – שיטות הוראה, יחסי גומלין, אינטראקציות בין לומדים למורים, מחשב, עמיתים.
- ♦ **תפוקה** – הישגים, שביעות רצון, מסקנות.

מספר עקרונות חשובים בהערכה

- ♦ **יש להעריך את ההתנהגות בקונטקסטים הולמים**
דגימת התנהגות בקונטקסטים יום-יומיים מספקת תמונה מהימנה של יכולות התלמיד יותר מאשר הערכה חד-פעמית בקונטקסט לא מוכר.
- ♦ **יש חשיבות להערכה בקונטקסטים שונים ורחבים**
העיקרון הזה מדגיש את תפקיד הקונטקסט בקביעת הביצוע. הביצוע שונה בקונטקסטים שונים ומטלות שונות מחייבות כישורים שונים.
- ♦ **יש להעריך את התהליך ביחד עם התוצר**
כאשר מורים מתייחסים גם לתהליך הלמידה של התלמיד, התמונה שמתקבלת (של התלמיד כלומד) שלמה יותר. וזה גם מאפשר התערבות נבונה בתהליכי הלמידה.
- ♦ **שיתוף התלמיד בקריטריונים**
כאשר התלמיד מבין ואף מפנים את הקריטריונים להערכה, הוא יכול להיות שותף פעיל בהערכתו.

• **יש לכלול גם הערכה עצמית של התלמיד**

התלמיד עוקב אחר התקדמותו, וזאת באמצעות יומן, דיאלוג עם המורים, ומתן מידע בעבור ההערכה המסכמת.

על הערפה

מטרות האסופה

- א. לסייע בעבודת המורה לצורך מיון, אבחון ותכנון העבודה.
- ב. להביא בפני המורה דגמים שונים.
- ג. להעלות את איכות העבודה וההוראה.
- ד. לקדם את התמקצעותו של המורה.
- ה. לשמש קנה מידה לדרישות בהשכלת-יסוד.

בערכה תמצאו

- א. מבחני מיון במיומנויות היסוד - הבנת הנקרא ומתמטיקה.
  - ב. מבחני הישגים.
  - ג. דוגמאות למבחני סיום מסלול בהשכלת-יסוד.
- אנו מקווים שהקובץ יסייע בידכם בתהליך ההערכה בכיתות השכלת-יסוד.

צוות הכותבות

תהליך מיון לומדים לכיתות השכלת-יסוד

מטרה

מטרת מבחני המיון היא אבחון וסיווג הלומדים לכיתות השכלה, ברמות השונות. על מנת לקבוע את סף הכניסה הנדרש לכיתות השכלת-יסוד מחד גיסא, ואת הקצאת השעות הנוספות הנדרשות לתלמידים שלא עמדו בדרישות הסף, מאידך גיסא.

תהליך המיון

א. המיון מתחיל בראיון אישי + מילוי שאלון (מצ"ב).

לומד שאינו מסוגל למלא את השאלון, המראיין ימלא במקומו את השאלון.

ב. בהתאם לתוצאות הראיון והשאלון בשלב א', הבוחן יחליט על המשך המיון על פי שתי אפשרויות:

- תלמיד שלא עמד במילוי השאלון יופנה לבדיקת רמתו בקריאה בשלב של הטרנס קריאה, כלומר: זיהוי אותיות, הברות וכו' (מבחן זה ייערך באופן פרטני על ידי המורה על פי מבחן מיון מס' 1 לכיתות השכלה – נכתב על ידי ליאורה לאופרט), או על פי מבחן מיון של חיימה פלג.
- תלמיד שעמד במילוי השאלון יופנה לבדיקת רמתו בקריאה, בכתובה, בהבעה ובמיומנויות למידה וחשיבה על פי מבחן בכתב לפי השלבים הבאים:

חלק א' – רחל ומשפחתה

המבחן בודק את המיומנויות הבאות

א. קריאה;

הבנת הוראות;

הבנת הנקרא ברמה מילולית, איתור פרטים.

ב. מתן תשובות על שאלות פתוחות ברמה של איתור מידע.

ג. איתור מידע תוך הבנה לשונית.

ד. הבעה בכתב של מספר שורות.

תלמיד שאינו עומד בבחינה זו ואינו שולט במיומנויות אלו, אינו יכול ללמוד במסגרת התוכנית להשכלת-יסוד בהיקף של 500 שעות ויזדקק לתוספת שעות על מנת להגיע אל סף כניסה נדרש.

חלק ב' – מעשי צדקה

המבחן ישמש קנה מידה לקביעת יכולת תלמידים שיש להם פוטנציאל להגיע לעשר שני"ל.

קטגוריות המיון

חלק א' – ציון 70 ומטה – מסלול מכין להשכלת-יסוד.
ציון 70 ומעלה – מתקבל למסלול השכלת-יסוד.

חלק ב' – ציון 70 ומטה – מסלול השכלת-יסוד ברמה מתקדמת.
ציון 70 ומעלה – מסלול מכינה לעשר כיתות.

שאלון

שם פרטי _____ שם משפחה _____ גיל _____

מספר תעודת זהות _____

כתובת: עיר _____ רחוב _____ מספר _____

טלפון _____ טלפון נייד _____

שנת עלייה _____

מצב משפחתי _____ מספר ילדים _____

מספר שנות לימוד: בארץ _____ בחוץ לארץ _____

דובר/ת שפה נוספת _____

סמן/י בעיגול את רמת העברית

מדבר - טוב בינוני חלש

קורא - טוב בינוני חלש

כותב - טוב בינוני חלש

תאריך _____ .

מבחני מיון

הנחיה לבוחן

המבחן ייעשה באופן פרטני.

מבחן המיון מתחלק לשני פרקים:

א. כשירות תקשורתית בעל פה.

ב. מבחן בכתב.

א. בדיקת הכשירות התקשורתית – בעל פי

- ♦ השיחה תתקיים בתנאים נינוחים ובאווירה נעימה.
- ♦ על המורה לגלות רגישות ליכולתו של הלומד בניהול השיחה, לתת ללומד שהות מספקת לענות ולהפסיק את השיחה בשלב בו הלומד מגלה מבוכה וקושי.
- ♦ בדיקת רמת ההשכלה תיעשה באמצעות שאלות בעל פה.

הכשירות התקשורתית תקבע על פי הסולם הבא

(לנוחותך מצורף בזה טבלה)

1 = יכולת תקשורתית מועטה.

2 = יכולת תקשורתית בינונית.

3 = יכולת תקשורתית טובה.

דף סיכום פרק א' במבחני מיון (למורה)
כשירות תקשורתית

מס'	שם התלמיד	שטף דיבור	בהירות בהעברת מסר	דיוק לשוני ותחבירי	הערכה כללית 1/2/3	המלצת הבוחן לשיבוץ ברמה

לתשומת לבכם,
אפשר לרכוש את אסופת המבחנים בחברת "ספר לכל", במחיר של 15 ₪.
טל. 1-800-351-800